

Niā te mafai e au o fai ke fehoahoani atu ai?

Social Cohesion Guide

Amanakiaga fakatahi

E tofū ki tatou ma te titute e fai ki te fatuga o te social cohesion. E i loto ai te fehoahoani ki nā tino ke latou fakalogia ni lagona ko latou e amanakia, e kaufakatahi, ma mafai fai na aga mahani ma kaufakatahi i loto o te hōhaiete. Ko te tokalahiga e fakatino te vāega tena aunoa ma te maitau. Talanoa ki ō tuākoi, fehoahoani heai he totogi, kaufakatahi atu ki he fakatahiga a te komiuniti ko ni vāega uma iēna e fakatupu ai te lagona o te amanakiaga ma te kaufakatahiga. Kae venā foki i loto o nā falefaigāluega, e fakatupu pea e tatou te social cohesion e auala mai i ni tamā fakatinoga lele veia ko te inu kofe fakatahi pe kakai fakatahi ma he tino fou mai ki te galuega.

Pe ko tātou he vāega o he kāiga, he āoga, he falefaigaluega, kau tafafao, he lotu- pe ākoāko he gagana fōu pe fakahoa ni mea e initalahi ki ei mā iētahi tino. Ko teā lava te komiuniti e i ei ki tatou, e logotonu te lagona e anamakia, te lagona e kaufakatahi, ke fai na aga mahani ma kavea he vāega o he mea.

E kehekehe uma ki tātou kae ko tatou foki e fia galulue fakatahi, fiafia fakailoa ō tātou kehekehega mā fakaāloālo ki iētahi tino i nā taimi e fekehekehe ai. E tāua lahi te vāega tenei auā e hē ko tagata uma e latou fakalogia te lagona vēnei ko tēia ko, e mafai ke fai nā aga mahani pe talitonu ko te latou leo e lagonagia.

Kua mauāluga te numela o tagata mai nā atunuku kehekehe ma te lahi ote mau komiuniti kehekehe ma kua tatau ai ki tatou ke kikila ki ni faiga ke fakalogo ai tētahi ki tētahi mā ke lagonagia ai tētahi e tētahi. E fia fakatāmau tō matou fia mālamalama pea ki ō tatou kehekehega ma fakamākeke ma ke gālule pea ki ni faiga ke mafai ke opotia ma fakalatalata ai tō taou galulue fakatahi.

Amanakiaga – hē ata vēhea

I he hōhaiete e nofo filemū o na tagata, e iloa tētahi tino e tētahi tino, keiloa ō tuākoi, e lagona te fakaāmanakia i loto o nā falefaigāuega, e lagona e ā tātou tamaiti ko latou e ōmamai i he komiuniti e fokotahi, mā tātou iloa pe olo ki fea kafai e manakomia e tātou te fehoahoani. E lagona ki tō tino e kē mafaia ke talanoa ki tagata e hē māhani talano kīei muamua, fakailoa mai kafai e kē lagona nā tino e tautātāla i ni tala e fakailoaga tagata, ne he kē matakū fakailoa pe koai koe, ko fea e hau ai koe, ma vehea au faifaiga. I taimi o ni fakalavelave tutupu e hēai he tino e tuku tiakia – e opotia ia tātou uma.

Faufauga kē atili lelei te amanakiaga – heā te kē mafaia fai

Ko heā la te tātou mafaia fai ke fehoahoani ki te tokalahiga o tagata ke lagona amanakia, fakatāua nā kehekehega, ke lagona te hokotaga, kaufakatahi, talitōnu ki nā tahi tino ma lagona te fakaaloalo?

Nofonofoga fakatahi

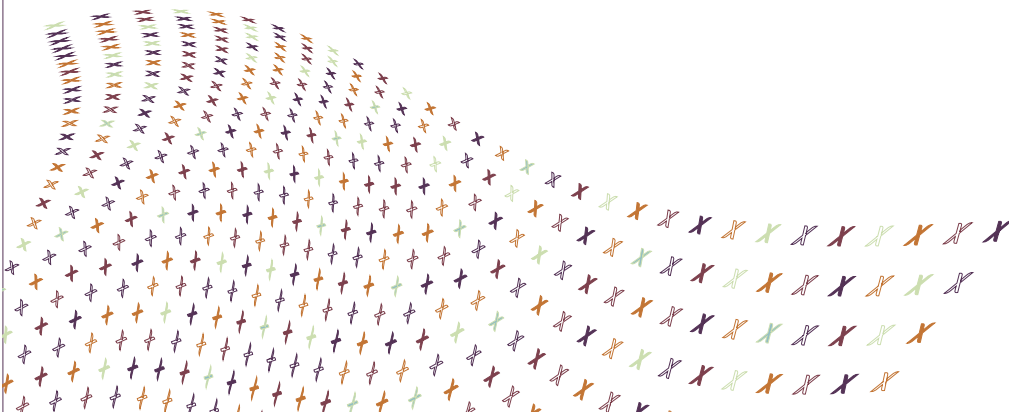
- mātau ma fakahako na uiga fakailoga tagata, takiala ma nā fakatinoga.
- fehoahoani ki tagata ma nā fakalāpotopotoga ke lelei atili.
  - loto makeke talanoa ki hē tino e fakaali mai ni uiga fakailoga tagata. Līhohi ki nā Aiā Tatau o tagata (Resources on the Human Rights Commission website e fehōahōani lahi, [Tali ki te Fakailoga lanu \(Responding to Racism\)](#)).
- fehoahoani ki tagata ma nā fakalāpotopotoga ke lelei atili.
  - hakili koleniga i loto o tau fakalāpotopotoga, tō pitonuku, pe ko nā NGO ke tukutōnu te fakailoga tagata ma tufa atu tau ākoākoga ki nā uō, kāiga ma nā tino faigāluega.
- fakatāua nā vāega e fakatūlafonogia, pulepulega, fai nā hūiga ki nā takiala ke fehoahoani ke fakaheai –te fakailoga tagata.
  - tapena he pepa ki nā takiala iēnei ma te tulāfono i te taimi o nā fonotaga a fakatahi o te pāpiliki.

Fakatāua te kehekehega, lagonagia na fakaaloaloga

- mātau kafai, i tō falefaigāluega pē tau fakalāpotopotoga, e mafai ke fakaaoga, tuku mai pe apali ki ni alagā tupe ke tuhi ai he polokalame pe he tautuaga ke fakaagai te fakailoga tagata.

Lagonagia te opotia

- fakatino na takitakiga mā tau-atiake ma fakatāua nā fakatinoga ke mautinoa ko tagata uma e opotia.
  - e hē manakomia koe ke kavea ma pulefakahoa o he kau ke kavea ma takitaki. E mafai fakailoa mai e koe te takiala lelei i te fakailoa mai o te fakatāuaga o te kehekehega o nā tautuaga o na tino faigāluega, nā uō ma nā tino uma e keiloa. E mafai fakatino i te fai o he tala fakafetai ki te tino tenā, tuku ki ei he avanoa ma he taimi ke talanoa ai mā fakalogo ki tana tala e fai mai.
- fakaauau ke fakatutupu pea ni avanoa ke talatalanoa ai mo he ikuga lelei ma nā komiuniti kehekehe.
  - fakataumuna atu ki ō tuakoi fou ma fakamāhāni atu ki ni tino fou ma nā tino tautokatahi mai nā komiuniti kehekehe. Hovē e inā fetai koe ki ei i ni mea tutupu i tō pitonuku pe he fonotaga i luga o te eā pe he fonu.
- ko te co-design takiala (polihī) ko manatu tukufakatahi o tagata mai nā komiuniti kehekehe.
  - Kafai koe he tino tuhi takiala, kamata fakaaogā na lihohi i luga o te DPMC Policy Project website ke fatu ai he peleni tuku fakatahi e makeke mā tāoga.
- fakatāua te malamalamaga ki na tahi aganuku ma ō lātou tōkaga.
  - heti he aho māfuta tafafao ma ō tuākoi i tō pitonuku vēia ko he kaiga fakatahi pe he ipu tī o te aoauli.

Kau fakatahi atu ki ei

- fano kaufakatahi ki nā mea tutupu a nā komiuniti kehekehe ma fatu fakamākeke, talitonu-mauuluga ma ni faigāuō e fakaauau pea.
- fakatahi atu ki nā mea tutupu a nā komiuniti fakatahi ma fakafiafiaga ma hākilikili fakamatalaga e uiga ki nā mea tutupu ma nā fakafiafiaga. E maua e koe nā mea tutupu a nā komiuniti i tō pitonuku fakaaoagā ō tuākoi (Neighbourly), Hakiliga Mea tutupu (EventsFinda), pē ko te nuhipepa o tō pitonuku.
- ke ākoākogia ki te tālāaga fakaholopito o Niu Hila ma te Treaty of Waitangi ma fakaamanakia pea Te Reo me ngā tikanga Maori.
- ako Te Reo fakaaoaga te polokalame i te initaneti e hēai he totogi vēia ko te Kōrerorero, Kupu ma te Ako Tahī pe haini hau kōhi ki te Te Wānanga o Aotearoa, ahiahi ki te talaaga o te tala fakaholopito i te falematamata i tō pito nuku, kave ni tuhi e uiga ki te talaaga o te tala fakaholo pito o Niu Hila mai te faletuhi i tō pito nuku.

